

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

[Ḥamishah Ḥumshe Torah]

‘im targum Onkelos, u-ferushe Rashi u-ve’ur ye-targum Ashkenazi

Sefer Devarim

Premsla, Yitshak Itsaḥ ben Tsevi Hirsh

Ofenbakh, 569 [1808 oder 1809]

IT

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10244

שפטים מז יז

תרגום אשכנזי פר

תַּעֲשֶׂה לָךְ: כַּבּ וְלֹא תִקֵּים לָךְ
מִצְבֵּה אֲשֶׁר שְׁנַי יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ: ס יז א לֹא תִזְבַּח
לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ שׁוֹר וְשֵׂה אֲשֶׁר
יְהוָה בּוֹ מוֹם כֹּל דְּבַר רַע בִּי
תוֹעֵבֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הוּא: ס
ב בִּי־מִצְוֵי בְקִרְבְּךָ בְּאֵחֶךָ
שְׂעָרֶיךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן

דען דוא ערריכטען ווירוט ,
קיינען רחין , איבערהויפט
קיינען בוים פֿלֿאָנצען :
(כב) דוא זאללזט דיר אויך
קיינע שטאַנדווילע ערריכט־
טען : דוא דעם עוויגען ,
דיינעם גאַטטע פֿערהאַסט
איזט :

יז (א) דוא זאללזט דעם
עוויגען דיינעם
גאַטטע צו עדרען , קיינען
אַזען אָדער לאַם שלאָכטען ,
דאַז איינען לייכופֿעהלער ,
אירגענד עטוואַז באַזען , אַז
וויק האַט : דען דיינען איזט דעם עוויגען דיינעם גאַטטע איין גרייאל : (ב) ווען אין דען
טהאַרען אירגענד איינער דיינער שטאַדטע , דוא דער עוויגע דיינ גאַטט דיר

תרגום אונקלוס

רש"י

תַּעֲבֹד לָךְ: (כב) וְלֹא תִקֵּים לָךְ קָמָא
דִּי רַחֵק יְיָ אֱלֹהֶיךָ :
יז (א) לֹא תִזְבַּח קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ תּוֹר
וְאִמֵּר דִּי יְהִי בֵיהּ מוֹטָא כֹּל טַרְעָם
בִּישׁ אַרְי מִרַחֵק קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ הוּא :
(ב) אַרְי יִשְׁתַּבַּח בִּינְךָ בְּחָדָא מוֹדִיקוֹךָ
דִּינְי אֱלֹהֶיךָ יְהִי לָךְ

כל עין אצל מוצב ה' אלהיך . אזורה לטועב
אילן ולבונה בית בזהר הבית : (כב) ולא תקים
לך מצבה . מוצב אבן אחת להקריב עליה
אפילו לשמים : אשר שאל . מוצב אבנים
ומוצב אדמה כזה לעשות ואת זו שאל כי חק
היתה לכנעניים ואף על פי שהיתה אהובה
לו בנימי האבות עבשו שאלה מאחר שעשויה
אלו חק לע"א :
יז (א) לא תזבח כל דבר רע . אזורה
למוטב בקדשים על ידי דבור רע . ועוד
כדראו בו שאר דרשות בשקטת קדשים :
לעבור

באור

הטבח לעבודת האל : (כב) ולא תקים לך מצבה , לע"א , והעד אשר שאל , רק מצבה
שלא לשם ע"ז איננה אסורה , והעד הנאמן בפרשת וישלח יעקב , שנאמר ויבן יעקב מצבה
וגו' מוצב אבן (בראש"י ל"ה י"ג) . (הראב"ע) : ורש"י כתב אשר שאל , מוצב אבנים ומוצב
אדמה כזה לעשות ואת זו (מצבת אבן אחת) שאל כי חק היתה לכנעניים , ואע"פ שהיתה
אהובה לו בנימי האבות עבשו שאלה מאחר שעשויה לו חק לע"א , וכ"כ הרמב"ם ז"ל שהזהירנו
מעשות מצבה יתחברו אליה ויכבדוה , אפי' הוסיפה לעבודת האל ית' , כי כן היו עושין הבונים
מצבה ומשוייין עליה ע"א (מצבה י"א) : ויתורן בזה מה שהקשה הרמב"ן ז"ל , מדוע לא נאסר
המוצב , והלא אף במוצבות החזיקו הכנעניים ? שאין הדברים , דומין זה לזה , לפי
שמוצב אשר עליו היו מקריבים ומקטירים , אין המעשה מתועב , כי אם הכוונה לשם ע"א ,
ואם יכוון לשמים , יהיה גם המעשה נרצה , אבל על המצבה הקיימו דיוקא עמיה של ע"א ,
כי זהו לכד תכלית בכין המצבה שלהם , וא"כ המעשה בעצמו שטא ונתעב :

יז (א) כל דבר רע , פי' מוס' (הראב"ע) : כי תועבת , דבר מתועב הוא להקריב
לשמי

תרגום אשכנזי

שפטים יז

לך איש אִוְאֶשָׁה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה
אֶת־הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
לְעֵבֶר בְּרִיתוֹ: וַיִּלְךְ וַיַּעֲבֹד
אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם
וּלְשִׁמְשׁוֹ אוֹ לִירֵחַ אוֹ לְכָל־
צֶבָא הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לֹא־צִוִּיתִי:
וְהִגִּדְתָּ לְךָ וְשָׁמַעְתָּ וְדָרַשְׁתָּ
הַיָּטִב וְהַיָּהּ אֲמוֹת נְכוֹן הַדְּבָר
נַעֲשֶׂתָהּ הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת
בְּיִשְׂרָאֵל: סִיְהוּצֵאת אֶת־הָאִישׁ
הַהוּא אוֹ אֶת־הָאִשָּׁה הַהוּא
שֶׁאֲשֶׁר עָשׂוּ אֶת־הַדְּבָר הַרָע

דיר אינגעבען ווירד: זיך איין
מאן אדער איינע פֿרוי
פֿאנדע דער דאז טהאטע,
וואן אין דען אויגען דען עוויגען
דיינען גאטטען מיספאללט,
ער איבערטערטע נעמליך זיין
געזעטץ: (ג) גינגע הין אונד
דינטע אַנדערן גאטטערן אונד
בעטעטע זיי אן: זאָננע,
מאָנדע אָדער זאָנוט איין
געשטירן אָם היממעל וועל
כעז איד פֿערבאָטען האָבע:
(ד) עז ווירדע דיר אַנגעצייגט,
דוא פֿערנעהמוט עז: האָט
טעזט שאַרפֿע אונטערזוכונג
אַנגעשטעללט, אונד געפֿונע
דען דאָס דיא זאָכע געוויס
וואָר, אונד אין ישראל ריזער
גרייאל געשעהן וויא: (ה) זאָ
זאללוט דוא דען מאָן אָדער
דיא פֿרויא, וועלכע ריזע
באָזע טהאָט בעגאַנגען האָבען,

הזה

צום

תרגום אונקלוס

רש"י

לך גבר או אִתְּתָא דִּי יַעֲבֹד יְתִּיבִישׁ
קְדָם־יְיָ אֱלֹהֵיךָ לְמַעַבְרַעַל קוֹמִיָּה:
(ג) וְאֹז וּפְלַח לְטַעֲנֵת עֲמֻמָּא וּסְגִיד
לְחֹן וּלְשִׁמְשָׁא אוֹ לְסִיְהָרָא אוֹ לְכָל־
חִילֵי שְׂמִיָּא דִּי לֹא־פְקִדִית: (ד) וַיִּתְחַוֵּי
לְךָ וְתִשְׁמַע וְתִתְחַבֵּעַ יְאֹת וְהָא קוֹשְׁמָא
בִּיּוֹן פִּתְגָמָא אֶתְעִבִידֵת תּוֹעֵבָתָא הָרָא בְּיִשְׂרָאֵל: (ה) וְתִפְקֵי יְתִיבִיבִירָא הַהוּא
אוֹ יְתִיאֲתָתָא הַהוּא דִּי עֲבָרוּ יְתִיבִיבִירָא בִּישָׂא

(ב) לעבד בחיתו: אשר כרת אתכם שלא
לעבד ע"א: (ג) אשר לא כויתו: לעבדס:
(ד) ככון: מכון העדות: (ה) והוצאת אל
שעריך את האיש ההוא וגו': המתרגם אל
שעריך לתרע בית דייך טועה שכן מנינו אל
שעריך זה שער שעבד בו או אינו אלא שער
שכדון בו כאמר שעריך למטה וכאמר שעריך
למעלה מה שעריך האמר למעלה
ביון פתגמא אתעבידת תועבתא הרא בישראל:
או יתיאתא ההוא די עברו יתיביבירא בישא

הדין

באור

לפני השם צהמה בעלת מוס, כי יורה על מניעת הכבוד והיראה, והוא סמן כילות:
(ב) אשר יעשה, בלשון זכר כי איש הוא עיקר כוונת המאמר: (ג) אלהים אחרים,
פסילים מעשה בני אדם: ולשמש או לירח וגו', שהם מעשה אלהים (ראש"ע): אשר
לא צויתי, מלת אשר מוסבה על העבודה וההשתחוויה, ולא כויתי, הוא כמו כויתי שלא
לעשות (פרבאטן), כי מנוה בלה"ק יכלול הצווי והאזהרה, כמ"ש הרמב"ם בס' המכות
(טז ט"ו): (ה) אל שעריך, המתרגם א שעריך לתרע בית דייך (כן הוא בתרגום אונקלוס
שפסכיו), טועה שכן שנינו אל שעריך זה שער

שעבד

הָיְהִי אֶרֶץ שְׂעִירֶיךָ אֶת־הָאִישׁ אֹו
 אֶת־הָאִשָּׁה וּסְקַלְתֶּם בְּאֲבָנִים
 וּמָתוּ: וְעַל־פִּי שְׁנַיִם עֵדִים
 אֹו שְׁלֹשָׁה עֵדִים יוּמָת הַמּוֹת:
 לֹא יוּמָת עַל־פִּי עַד אֶחָד:
 יָד הָעֵדִים תְּהִיָּה־בּוֹ בְּרֵאשִׁיטָה
 לְהַמִּיתוֹ וַיֵּד כָּל־הָעַם בְּאַחֲרָנָה
 וּבַעֲרַת הָרַע מִקֶּרֶב: פ
 ח כִּי יִפְלֹא מִמּוֹךְ דָּבָר לְמוֹשֶׁפֶט

זום מהארע דיינער שטאדט
 הינוזפיהרען, עז זייא מאן
 אדער פרויא: אונד זיא מיט
 שטיינען צו מאדע ווערפען:
 (1) אויף דיא אויזאגע צווייאר
 אדער דרייאר צייגען זאלל
 דער שטערבען, דער דען
 מאד פערדינט: ניכט אכער
 אויף דיא אויזאגע זיינען
 זיינציגען צייגען: (2) דיא
 צייגען מיסען צוערוט האנד
 זן איהן לעגען, איהן אומצו-
 ברינגען, אונד זאדען זאלל
 דיא האנד דען גאנצען פאלקו
 נאכפאלגען: אויף זאללע
 ארט זאללוט דוא דען באזע-
 וויכט אויז דיר וועגריימען: (ח) ווען דיר איין רעכטוהאנדערל צו שוועהר פיעלע
 פאר געריכט,
 עז

תרגום אונקלוס

רש"י

הרין לתרע בית דינה (ס"א לקירוף)
 ית וגברא או ית אתתא ותרומנו
 באבניא ויטותון: (ו) על מימר תרין
 סהדין או תלתא סהדין יתקטל דתיב-
 קטור לא יתקטל עד מימר סהיד
 תר: (ו) ידא דסהדיא תהיביה
 בקרמיתא לתקטליה וידא דכל עמא
 כבתריתא ותפלי עבדי דביש מבינה:
 (ח) ארי יתפרש מנה פתגמא לדינא

למעל' שער שענד בויאף שעדיך האמור למט'
 שער שענד צו ותרגומו לקירוף: (ו) ב' או
 ג' אס מתקיימת עדות בשני' למה פרט לך
 הכתוב בשלשה להקיש שלשה לשנים מה שנים
 עדות אחת אף שלשה עדות א' ואין כעשין
 זומיין עד שיתמו כולם: (ח) כי יפלא כל
 הפלאה לשון הבדלה ופרישה שהדבר נבדל
 ומכוסה

באור

שענד צו, או אינו לא שער שדון צו? כאמר שעדיך למטה וכאמר שעדיך למעלה, מה שער
 האמור למעלה שער שענד צו אף שער האמור למטה שער שענד צו ותרגומו לקירוף (רש"י),
 וכן הוא בתרגום אשכנזי: את האיש או את האשה, לחזק כלומר שלא תחמול אס איש או
 אשה וסקנתם: וסקלתם, זה או זאת כמו באש ושרפנו אותו ואתהן, ובעבור שאמר זה נד
 לך בסתר, ושמעת הדבר בגלוי הוצרך לפרש אעפ"י שהוגד לך ושמעת לא יומתו רק על פי
 שנים עדים (הראב"ע): (ו) על פי שנים עדים או שלשה, שימות המת על פי שנים
 עדים כשאין שם יותר או על פי שלשה אס יומאון שם שלשה, ואמר הכתוב כי כאשר הוגד לך
 ושמעת תדרוש הדבר היטב על פי כל העדים הכונאים שם, והנה אס שומעני שענד בשני
 שלשה כשלא נעבורם ויבואו לב"ד ויעידו כולם והוא הדין למה כי בשמענו דברי כולם יתגרר
 האמת, ואס לא היו שם יותר, או שהלכו להם ואינם כונאים די בשנים (הרמב"ן): (ז) יד
 העדים, יד כל אחד מהעדים, וכן יומס לבש העם ורבים בן (הראב"ע): בראשונה,
 פירשתיו: (ח) כי ופלא, כתרגומו ארי יתכסי, וכן כתב רש"י, כל הפלאה לשון הבדלה
 ופרישה

בין דם לדם בין דין לדין ובין
 נגע לנגע דברי ריבת בשעריך
 וקמת ועלית אר המקום אשר
 יבחר יהוה אלהיך בו: טובאת
 אל הכהנים הלויים ואל השפט
 אשר יהיה בימים ההם ודרשת
 והגידו לך את דבר המשפט:
 ועשית על פי הדבר אשר
 יגידו לך מן המקום ההוא
 אשר יבחר יהוה ושמרת
 לעשות

עו זיית איינע זאלע דיא דאז
 לעבען, אדער דיא אייגענע
 טהום, אדער לייבליכע בע
 שאדיגונג בעטריפט, אדער
 זאנוט איינע שטרייטזאלע,
 דיא אין דיינען טהארען פאר
 פאללען דירפטע: זא זאללזט
 דוה דך אויפמאכען, אונד
 אן דען ארט הינויפגעהן, דען
 דער עוויגע דין גאטט ער
 וואהלען ווירד: (ט) דא
 זעלכזט צו דען פרויטערן אויו
 דעם שטאממע לוי, אדער צו
 דעם ריכטער קאממען, דער
 אלודען זיין ווירד: אונד זי
 פראגען, זא ווערדען זי
 דיר זאגען, וואו רעכטענו
 אויט: (י) דוא מוסט אבער

זא פערפאהרען, ווייט מאן אן דעם ארטע, דען דער עוויגע ערוואהלען ווירד:
 דען אויושפרוך טהוט,

אונד

רש"י

תרגום אונקלוס

בין דם לדם בין דין לדין ובין
 מכתש סגור למכתש סגור פתגמי
 פלוגת דינא בקרנה ותקום ותפק
 לאתרא די יתרי יי אלהיך ביה:
 (ט) ותיתי לות פתגמי לינאי ולות
 דינא די יחי פיוטמא האנון ותתפע
 ויחון לה ית פתגמא דדינא:
 (י) ותעבר עלטימר פתגמא די יחון לה טן אתרא ההוא די יתרי יי
 למעבר

ומכסה מוך: בין דם לדם בין דם טמא
 לדם טהור: בין דין לדין בין דין זכאי לדין
 חייב: בין נגע לנגע בין נגע טמא לנגע
 טהור: דברי ריבות שיהיו חכמי העיר
 חולקים בדבר זה מטמא זה מטהר זה ומחייב
 זה מוכה: וקמת ועלית מלמד שבית
 המקדש גבוה מכל המקומות: (ט) הכהנים
 הלויים הכהנים שיאלו משבת לוי: א השופט
 אשר יהיה בימים ההם ואפילו אינו כשאל

(י) ותעבר עלטימר פתגמא די יחון לה טן אתרא ההוא די יתרי יי
 ותמר

באור

וכריזה שהדבר נדל ומכסה מוך: למשפט, דבר שהובא למשפט: בין דם לדם וגו',
 כפי פשוטו בין דם לדם בענין רציחות (כלומר בין דם נקי לדם חייב), או דיני מומן (והוא
 בין דין לדין), או פגע ומבורה (והוא בין נגע לנגע), כל דברי ריבות אשר יהיו בשעריך,
 ודבר הכתוב בהוה, כי בעיני המשפטים יהיו המחלוקות יותר משאר ההוראות, אבל דיני
 הזקן שזה בכלם (הרמב"ן), ובן תרגם המתרגם האשכנזי, והרשב"ם כתב בין נגע לנגע
 זרעת, וכוונתו שלא מצינו לשון נגע כי אם שכוה מעצמו כמו נגע זרעת כי יהיה נאדם,
 או למעלה מן הטבע כמו ונגע ה' את פרעה גגעים גדולים (בראש' י"ב ט"ז), וכן ת"א
 בן

לַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר יִזְרֹךְ :
 יֵאָדָּר עַל־פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יִזְרֹךְ
 וְעַל־הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר יֹאמְרוּ לָךְ
 תַּעֲשֶׂה לֹא תִסּוּר מִן־הַדָּבָר
 אֲשֶׁר יִגִּידוּ לָךְ יָמִין וּשְׂמֹאל :
 יִזְוֶה אִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה בְּזִדּוֹן
 לְבַלְתִּי שָׁמַע אֶרֶה־הַכֹּהֵן הָעֹמֵד
 לְשַׁרְתֵּךְ שֵׁם אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 אֹד אֶל־הַשֹּׁפֵט וּמַת הָאִישׁ הַהוּא
 וּבְעֵרַת הָרַע מִיִּשְׂרָאֵל : יג וְכָל־

אונד זארגפאלטיג בעאבאכע
 טען, וואו מאן דיר דאזעלבוט
 לעהרען ווירד: (יא) נאך דער
 לעהרע, דיא מאן דיר געבען,
 אונד נאך דעם רעכטע, דיא
 מאן דיר אנצייגען ווירד,
 זאללוט דוא האנדעלן: אונד
 פאן דעם, זא מאן דיר זאגען
 ווירד, וועדער רעכטו נאך
 לינקו אבווייכען: (יג) ווער
 אבער אויז פֿרעפֿעל דעם
 פרוזטער, דער דאזעלבוט
 דעז עוויגען דייעזו גאטטעז
 דינוט פֿערוואלטעט, אדער
 דעם ריכטער ניכט געהארבען
 ווירד: דערזעלבע זאלל דעז
 טאדעז זיין, דוא מוסט דען
 באזעוויכט אויז ישראל וועג

העם

שאפען: (יג) דאס עז דיא גאנצע נאטציאן ערפֿאהרע, זיך

ר ש"י

תרגום אונקלוס

לְמַעַבְד כָּכֹל דִּי יִלְפֹנֶךָ : (יד) עַל־
 מִיטֵר אֲזִרְתָּא דִּי יִלְפֹנֶךָ וְעַל דִּינָא
 דִּי יִימְרוּן לָךְ תַּעֲבֹד לֹא תִסְטִי מִן
 דְּתִנְתָּא דִּי יַחֲוֹן לָךְ יִמְיָנָא וּשְׂמֹאלָא :
 (יג) וְנִבְרָא דִּי יַעֲבֹד בְּרִשְׁעָא פְּדִיל דְּלֹא־
 לְקַבְּלָא מִדְּפִתְנָא דְּקִרְאִים לְשִׁמְשָׁא
 תַּמָּן קְרִים־יִי אֱלֹהֵךָ אֹד לֹת דִּינָא וְיִתְקַטֵּל גְּבִרְיָא הַהוּא וְתַפְלִי עֲבִיד דְּבִישׁ
 מִיִּשְׂרָאֵל : (יג) וְכָל־

שופטים שהיו לכנוי אתה כריך לשמוע לו אין
 לך אלא שופט שבימך: (יא) ימין ושמאל
 אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל
 שהוא ימין וכל שכן שאומר לך על ימין ימין
 ועל שמאל שמאל: (יג) וכל העם ישמעו
 מכאן שמנתיבין לו עד הרגל ונמיתין אותו
 ברגל

תמן קרם־י אלהיך אד לות דינא ויתקטל גביריא ההוא ותפלי עביר דביש
מישראל: (יג) וכל־

עמא

באור

בין מכתב סגירו וגו', ואין זה מוכרח: (י) מן המקום ההוא אשר יבחר, לפי שהוא
 מקום הנבחר, עיר ממלכת גזרת, לכן הכהנים והשופטים היושבים בה ולהם שנת המשרה,
 הם יודעים מה יעשה ישראל, והם יזרוק על פי האמת ולא יפלא מהם דבר אף שהוא מופלא
 ממש: (יא) לא חסור וגו' ימין ושמאל, לשון ספרי אפילו מראין בעיניך על הימין שהוא
 שמאל, ועל השמאל שהוא ימין, שמוע להם: והוא כענין ר"י ע"ס ר"ג ביה"כ שקל להיות
 בשמאלו, והנזרך במנהג הזאת גדול מאוד, כי התורה נתנה לנו בכתב, וידוע שלא ישתו
 הדעת בכל הדברים הנולדים, והנה ירבו המחלוקות: הם צפי' הכתובים או בדמיון דבר
 לדבר, ותעשה התורה כמה תורות, לכך חתך הכתוב את הדין, שנשמע לב"ד הגדול העומד
 לפני ה' במקום אשר יבחר, בכל מה שיאמרו לנו, ונעשה את המעשים על פייהם ככל אשר
 יורונו, ואף אם ידמו בעינינו כטועים, אין ראוי לכל אחד מאתנו לעשות ע"פ אומד דעתו,
 כי יהי' בזה סרבן הדת ופלוק לב עם והפסד האומה בכללה: (יב) ומת האיש ההוא, על פי
 הדין

הַעַם יִשְׁמְעוּ וַיִּרְאוּ וְלֹא יִזְדוּן
 עוֹד : ס שְׁנֵי כִּי־תֵבֵא אֶרֶץ־
 הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן
 לָךְ וַיִּרְשָׁתָהּ וַיִּשְׁבַּרְתָּהּ בָּהּ
 וְאָמַרְתָּ אֲשִׁימָה עָלַי מֶלֶךְ כְּכָל־
 הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סָבִיבֹתַי : טו שׁוֹם
 תִּשִׂים עֲלֶיךָ מֶלֶךְ אֲשֶׁר יִבְחַר
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ מִקִּרְבֵּי אֲחֶיךָ
 תִּשִׂים עֲלֶיךָ מֶלֶךְ לֹא תוֹכַר
 לָתֵת עֲלֶיךָ אִישׁ נָכְרִי אֲשֶׁר

זיך פִּירְשָׁטַע : אונד ניכט
 מערר פִּרְעָפֶעל מיטרויג
 האַנדלע : (יד) ווען דוא אין
 דאז לאַנד קאַמסט , דאז
 דער עוויגע דין גאַטט דיר
 איינניכט , דוא נימזט עו איין ,
 האַזט עו אין בעויטץ , אונד
 שפּריכט , איך ווילל איינען
 קאַניג איבער מיך זעטצען ,
 וויא אַללע פֿאַלקער אום מיך
 דער טהון : (טו) זאָ קאַנט
 דוא איינען קאַניג איבער דיר
 זעטצען , וועלכען דער עוויגע
 דין גאַטט אלזדען ערוואַהלען
 ווירד : דוא מוסט אַבער
 איינען פֿאַן דיינען כרידערן
 צום קאַניגע ערוואַהלען :
 אונד דאַרפֿוט קיינען אונד
 לאַנדער דער

תרגום אונקלוס

עָמָא יִשְׁמְעוּן וַיִּרְחִלּוּן וְלֹא יִרְשָׁעוּן עוֹד : (יד) אַרְי תַּעִיל לְאַרְעָא דִּי יִי
 אֱלֹהֵךָ יִחִיב לָךְ וְתִירְתָהּ וְתִתְכֵּב בָּהּ וְתִימַר אָמְנִי עָלַי מְלָכָא כְּכָרְעֵמְטִיָּא
 דִּי בְּסַחְרֵנִי : (טו) מְנַאָה תַּמְנִי עַלְךָ מְלָכָא דִּי־יִתְרַעִי יִי אֱלֹהֵךָ בִּיּה מְגו
 אַחְדָּה תַּמְנִי עַלְךָ מְלָכָא לִית לָךְ רִשׁוֹ לְמְנַאָה עַלְךָ גְּבַר נִבְרָאָה דִּי

כאור

הַדִּין , וְכִית דִּין יִמִּיתוּהוּ , וְהַעַם וְכָל יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וַיִּרְאוּ * (הַרְחֵב'ע) : (יד) כְּכָל הַגּוֹיִם
 אֲשֶׁר סָבִיבֹתַי , אִין עֲבֹדַת הַמֶּלֶךְ וּמִמְשַׁלְתּוֹ טוֹבָה לְאוֹמָה , אֲלֵא שְׁתַּקְנֵא כְּכָל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר
 סָבִיבֹתַי : (טו) שׁוֹם תִּשִׂים , רז"ל אָמַרְוּ שֶׁלֹּא מִנּוּת נִכְסֵי יִשְׂרָאֵל בְּכִנְיֻסָּתָן לְאַרְץ , וְאַחַת
 מֵהֵן לְהַעֲמִיד עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ , וְכֵן אָמַרְוּ בְּסַפְרֵי , שׁוֹם תִּשִׂים עֲלֶיךָ מֶלֶךְ , מִנּוּת עֲשֵׂה : וְהַנְּרָאָה
 שֶׁהַמְּנֹכַח הֵיחָד עַל הַכְּנִיָּאִים וְהַזְּקִינִים וְהַזּוֹפִטִים אֲשֶׁר יִשְׁפֹּטוּ אֶת יִשְׂרָאֵל , שֶׁאֲחֵרֵי יְרוּשָׁה וְהַיְשִׁיבָה
 בְּאַרְץ , כֹּאֲשֶׁר יִרְאוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ יִשְׂרָאֵל יִשְׁפֹּטוּ בְּמֶלֶךְ , וְיִדְמָה לָהֶם כִּהְנַלְמַחַה וְטוֹבָה גְּדוּלָה לְחַזוֹת מֶלֶךְ
 בִּיפְיוֹ וַיִּקְרוּ , הַרְדוּהָ בַעַם כְּאוֹת נַפְשׁוֹ , כֹּאֲשֶׁר הֵם רוֹאִים כְּכָל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סָבִיבֹתֵיהֶם ,
 שֶׁלֹּא יַעֲבֹדוּ עוֹד עַל יָדָם , וְלֹא יִלְחָמוּ אֶת הַעַם תַּחַת יָד שְׁלֹטוֹן בְּלִתֵּי רִצּוֹ לָהֶם , כִּי אִם יִבְאוּ
 לָהֶם תַּחֲוֹת וּשְׂמִיּוֹ עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ , כִּי כֵן מִשְׁפֵּט הַהַמֶּלֶךְ , כֹּאֲשֶׁר יִשִּׂים עַל לֵב לְחַדְשָׁדְבַר בַּעֲבִיטֵי
 הַמַּדִּיכִים , לֹא יִטּוּ וְלֹא יִשְׁקוּ חָף לֹא יִלְבִּיט טַרְס כְּהִיב תַּחֲוֹתוֹ : וְכֵן הִי' בִּימֵי שְׁמוּאֵל הַנְּבִיא ,
 כֹּאֲשֶׁר שָׁלַח לָהֶם מֶלֶךְ , הִרְעָה לְהִיבִיא הַהוּא וְהַתְּפַלֵּל אֵל ה' , וְה' אָמַר לוֹ לֹא אֲתִיךְ מֵאִסּוֹ כִּי
 אֲוִתִּי מֵאִסּוֹ מִמֶּלֶךְ עֲלֵיהֶם (שְׁמוּאֵל ח' ט' ז') , וְאַעֲפֹכִי אָמַר לוֹ שְׁמַע בְּקוֹלְךָ וְהַעֲלַכְתָּ עֲלֵיהֶם
 מֶלֶךְ : וְזֶה הַנְּרָאָה לְפִי פְּשׁוּטוֹ , בְּנִזְרֵי דַעַת רִז"ל בּוֹה , שֶׁהַעֲמִידַת מֶלֶךְ מִנּוּת עֲשֵׂה , אִף
 שֶׁשָּׁאֲלָתוֹ לְמַרִי יִשְׁעֵב : אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ , עַל פִּי נְבִיא אוֹ אֲדוּרִים וְתוֹמִים : אִ"כּ מֵה
 טַעַם לֹא תוֹכַל לָתֵת עֲלֶיךָ אִישׁ נָכְרִי וְהֵסֵס לֹא יִבְחַר בְּנָכְרִי ? וְדַעְתִּי בְּדַרְךָ הַפֶּשֶׁט נִטַּעַם אֲשֶׁר
 יִבְחַר

לֹא־אֶחֶיךָ הוּא: טו רַק לְאִי־
 יִרְבֶּה־לוֹ סוּסִים וְלֹא־יָשִׁיב אֶת־
 הָעַם מִצְרַיִם לְמַעַן הַרְבֹּת
 סוּס וַיְהִי וַיֹּאמֶר לָכֵם לֹא
 תִסְפֹּן לָשׁוּב בְּדֶרֶךְ הַזֶּה עוֹד:
 וְלֹא יִרְבֶּה־לוֹ נָשִׁים וְלֹא יִסּוֹר
 לִבּוֹ

דער ניכט דיין ברודער איזט,
 איבער דך זעטצען: (טו) יע
 דאך זאלל ער ניכט צו פיל
 פפערדע האלטען: אונד ניכט
 דאז פאלק ווידער נאך מצרים
 פיהרען, אום פיל פפערדע
 אנצושאפען: דא דער עוויגע
 איך אנגעזאגט האט, איהר
 זאללט דיווען וועג ניאמאל
 ווידער בעטרעטען: (זי) ער
 זאלל אויך ניכט צו פיל וויבער

נעהמן, ראמיט זיין הערץ ניכט אבוויכע: אימגלייכען

תרגום אונקלוס

רש"י

לֹא־אֶחֶיךָ הוּא: (טו) לְחֹזֵר לֹא־יִסְגִּי
 לִיָּהּ סוּסוֹן וְלֹא יִתִּיב־יַתְּעַמָּא לְטַצְרִים
 בְּדִיר לְאַסְגָּאָה סוּסוֹן וְיִי אָמַר לְכוּן
 לֹא תִסְפֹּן לְטַתּוּב בְּאַזְרַחָא תְּרִין
 עוֹד: (זי) וְלֹא יִסְגִּי לִיָּהּ נָשִׁין וְלֹא יִטְעִי
 לִבִּיהּ

ברגל: (טו) לא ירבה לו סוסים - אלא כדי
 מרכבתו שלא ישיב את העם מצרימה שהסוסים
 באים משם כמה שנאמר בשלמה ותעל ותבא
 מרכבה ממצרי' בשש מאות כסף וסוס בתמתי'
 ומאה (מלכים א' י"ד): (זי) ולא ירבה לו
 נשים - אלא שמנה עשרה שמיניו שהיו לו לדוד
 שש נשים ונאמר לו ואם מעט ואיסיפה לך
 כהנה וכהנה (שמואל ב' י"ב): וכסף וזהב
 לא

באור

עבד, שכל מולך על עמים מאת אלהים היא לו - כענין שכתוב די שליש עלאה במלכות אנשא
 ולמאן דיכב יתנכה, וכך אמרו אפילו ריש גרותנא מן שמים מוקמא ליה, ואמר אום תשים
 עליך מלך כל אשר יהי' כגור מן השמים שיהלך, ואם הוא מקטני שבטי ישראל וממשפחתו
 הצעירה, אבל איש נכרי לא תמלך עליך לעולם, וכן על דרך הפשט המקום אשר יבחר ה'
 אלהיך בו, כל שיבנו שם בית המקדש לה' כי הכל מרצין השם. (הרמב"ן): לא חובל,
 איך ראשי, וכן ת"א לית לך רשו: ויתכן שהוא כמשמעו, שאין להם יכולת, אף אם
 יבחרו בכרי, אין לו משפט המלכה: (טו) רק לא ירבה לו סוסים, למרכבתו, למען
 לא ירום לבנו מאחיו, וכן למלממה שלא יבטח על רכבו ועל פרשו, וירבה במלחמות לאין
 צורך: ולא ישוב את העם מצרימה למען הרבות סוס, וזה לא תעשה בפני עצמה, ויש
 בה מן הסנה למה שקדם, כי בימים ההם היו מוכיאים הסוסים ממצרים, והעד דברי שלמה
 ותלא מרכבה ממצרים: והנה יבטח למען הרבות סוסיו שימשיא העם לשוב אל מצרים, וזה
 דבר ברור כי השם גאלם משם ובשובם יללו השם. (הראב"ע): לא תספון, מטה היתה
 ולא נכתבה, ויש אמרים מטעם לא תוסיפון לראותם עוד עד עולם, וזאת דרך אחרת -
 (הראב"ע): (זי) ולא יסור לבבו, כי ילך אחרי תאוותיו: וכסף וזהב לא ירבה לו מאד,
 שרבו כסף וזהב המופלג לא די שאינו מרבה ומחוק הכללת האומה: אלא שהוא מוסיף לה, כי
 כאשר ירבה הכסף והזהב, כן תרבו חמדת התענוגים, הנביטים הגדולים הפרדסים שדים
 ועדות: וברבות התענוגים ירבו הכחות וידים תעבולנה, ואין כאן מקומו להראות הבוק המופלג
 שניע מזה א המדות, שהם עמודי הכללת ויסודי אשר האומה, וכנוע היסוד יטול

אינגלייכען זאלל ער ניכט
איבערמאסיג זילבער אונד
גאלד זאממעלן: (יח) ווען
ער אויף דעם טהראנע ויצט:
זאלל ער זיך פאן דיוער
לעהרע איינע אבשריפט אין
איינעם בוכע פערפערטיגען,
אזוי דעמייעניגען, וועללען
בייא דען פרוטערן אויך דען
שטאטמע לוי אויפכעוואהרט
וירד: (יט) דיוע זאלל ער
בייא זיך האבען אונד לעבעניג
לאנג דארין לעזען: דאמיט
ער לערנע דען עוויגען וויגען
גאטט פירכטען, אום אללע
ווארטע דיוער לעהרע אונד
דיוע געזעטצע גענויא צו בע-
אבאכטען: (כ) דאס זיין
דערץ זיך ניכט ערהעבע
איבער וינע ברודער, אונד

לִבְכוֹ וְכֶסֶף וְזָהָב לֹא יִרְבֶּה-לְךָ
מְאֹד: יי וְהָיָה כְּשִׁבְתְּךָ עַל כִּסֵּא
מְמַלְכְּתֵךָ וְכָתַבְתָּ לְךָ אֶת-מִשְׁנֵה
הַתּוֹרָה הַזֹּאת עַל-סֵפֶר מַלְפָּנַי
הַכְּהֹנִים הַלְוִיִּם: יט וְהִיתָה עִמּוֹ
וְקָרָא בּוֹ כָּל-יְמֵי חַיֵּיךָ לְמַעַן
יִלְמַד לִירְאָה אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
מִלְשֹׁמֶר אֶת-כָּל-דְּבָרֵי הַתּוֹרָה
הַזֹּאת וְיָאֵת-הַחֲקִים הָאֵלֹהִים
לַעֲשֹׂתָם: כ לְבִלְתִּי רוּם-לְבָבוֹ
בְּמֵאֲחָיו וּלְבִלְתִּי סוּר מִן-הַמִּצְוָה

דאס ער ניכט אבוויכע פאן דעם געכאטהע צור
תרגום אונקלוס רש"י

לא ירבה לו מאד - אלא כדי ליתן לאכפניא
(פ"א לאכפניא): (יח) ויהי כשנתו - אם
עשה כן כדאי הוא שתתקיים מלכותו: את
משנה התורה - שתי ספרי תורות אחת שהיא
מונחת בבית גבוה ואחת שכנסת ויוצאת
עמו - ואנקלוס תרגם פתאן פתר משנה לשון
שכן ודבור: (יט) דברי התורה - כמשמעו:
(כ) ולבלתיסור מן המנהג - אפילו מנהג קלה
למדחל קדבריי אלהיה לטיטר יתכל-פתגמי אוריתא תרא וית קטינא
האלין למעכרהון: (כ) גדיל דלא-ירים לביה מאתוהי וגדיל דלא יסטי
סודתפקידתא

לְבִיָּה וְכֶסֶף וְזָהָב לֹא יִסְגַּר-לְךָ
לְחָדָא: (יח) וְהָיָה כְּמַתְבִּיָּה עַל-סִפְרֵי תוֹרוֹת
מְלֻכּוֹתֶיהָ וְיִכְתוּב לִיָּה יֵת פִּתְשָׁנָן
אוֹרִיתָא תְּרָא עַל סֵפֶר טוֹדְקָרָם
בְּהַגֵּיא לִינְאִי: (יט) גַּתְהִי עִטְיָה וְיִהְיֶה
קָרִי בִיָּה כְּלִיזְטִי חִיזְהִי כְּדִיל דְּבִלְתָּ
לְטַדְחַל קְדָבְרֵי אֱלֹהֵיהָ לְטִיטְר יֵת-כָּל-פִּתְגְּמֵי
אוֹרִיתָא תְּרָא וְיֵת קְטִינָא
הָאֵלִין לְמַעַכְרֵהוֹן: (כ) כְּדִיל דְּלֹא-יִרְיֵם לְבִיָּה
מֵאֲתוּהִי וְכְדִיל דְּלֹא יִסְטִי

באור

כל הבנין: (יח) והיה כשכתו, בתחלת מלכותו: את משנה התורה, נסחה שכית
(הראב"ע): וכן הוא בתרגום אשכנזי, ור"ל אמרו (סנהדרין כ"א), שתי ספרי תורות,
אחת מונחת בבית גבוה ואחת שכנסת ויוצאת עמו, ואנקלוס
תרגם פתאן מלשין שכן ודבור: מלפני הכהנים הלויים, מאותו ספר שהיו לפניו ביד
הכהנים והלויים יכתוב המלך לו משנה התורה, כן תרגם המתרגם האשכנזי, כי זהו מכת
מ"ס מלפני, כמו מעל ספר אשר לפני: (יט) והיתה עמו, התורה: וקרא בו, מוסס
על ספר: כל ימי חייו, כשימנה מעסקיו, כמו והגית בו יומם ולילה: (כ) לבלתי רוּם
לכבו

ימין ושמאל למען יאריך ימים
 על-ממלכתו הוא ובניו בקרב
 ישראל : ס שלשי יח א לא-
 יהיה לכהנים הלויים כל-שבת
 לוי חלק ונחלה עם-ישראל
 אשי יהיה ונחלתו יאכלון :
 ונחלה לא-יהיה-לו בקרב
 אחיו

צור רעטען אדער צור
 לינקען : דאמיט ער אונד
 זיינע נאָקאָממען לאַנגע
 יאָהרע בייה דער רעגירונג
 בלויבען מאַגען אין ישראל :
 יח (א) ריא פרוטער אויז
 דעם שטאַטמע לוי
 אונד דער נאַנצע שטאַט לוי
 זאָלל קיין טהייל אונד קיין
 ערבע אונטער ישראל בע-
 קאַממען : פֿאַן אָפּפֿערן דעז
 עוויגען אונד זיינעם ערבי-
 טהיילע זאָללען זיא אונטער-
 דאָלט האַבען : (ב) אייגענטרום זאָלל ער אונטער זיינען ברודערן ניכט בעוויטצען :
 דער

תרגום אונקלוס

רשי

ימינא ושמאלא פדיל דיוריה ימין
 על-ממלכתיה הוא ובניו בקרב ישראל :
 יח (א) לא יהי לכהנאי לוי כל
 שבטא דלוי חלק ואחסנא
 עם-ישראל קרבנאי דוי ואחסנתיה
 יכלון : (ב) ואחסנא לא-יהי ליה פגז
 אחיו

אל נביא : למען יאריך ימים . מכלל האתה
 שומע לאו וכן מניי בשאל שאמר לו שחל
 שבעת ימים תיחל עד ביאי לך להעלות שלות
 (שס א' י') וכתיב ויחל שבעת ימים (שס
 יג) ולא שיר הבטחתו לשמור כל היום ולא
 הספיק להעלות העולה עד שגא שחל יאמר
 לו נסכלת לא שמרת וגו' (שס) ועתה ממלכתך
 לא תקום הא למדת ששכיל מצוה קלה של
 נביא נעש : הוא ובניו . מניד שאס כנו הנן
 למלכות הוא קודם לכל אדם :
 יח (א) כל שנט לוי . בין תמימין בין בעלי עומין : חלק . בכזיה : ונחלה . בארן :
 אשי ה' . קדשי המקדש (ס"א קדשי הקדשים) : ונחלתו . או קדשי הנביל תרומו
 ומעשרות אבל נחלה נמורה לא יהי לו בקרב אחיו ובספרי דרשו ונחלה לא יהי לו ונחלת
 אר : (ב) בקרב אחיו . ונחלת חמשה ואיני יודע מה היא ונראה לי שארן כנען שמעבר
 הירדן וחילך בקראת ארץ חמשה עממין ואל סיחון ועג שני עממין אשורי וכנעני ונחלת
 אר לרבות קני וקניזי וקדשוני . וכן דורש בפרשת מתנות שאמרו לאהרן על כן לא יהי
 לוי וגו' להזהיר על קני וקניזי וקדשוני . שוב נמשא בדברי רבי קלונימוס הכי נהסיק
 נספרי

באור

לבבו , מוסב על כל אזהרות האמורות למעלה , כי רבוי הסוסים והנשים וכסף זהב ילד
 התכשאות ורוממות כמו שבארנו למעלה : ואמר הרמב"ן ז"ל נרמז כאן בתורה אסור הגאווה ,
 כי הכתוב ימנע המלך מנאות ורוממות הלב על אחיו , וכ"ש האחרים שאינם ראויים לכך ,
 כי צראוי להתרומם ולהתגדל וזהירט להיות לבבו שפל ככל אחיו הקטנים ממונו , כי הגאווה
 מזה ענוכה ומחאסת אבל האלהים אשילו במלך , כח"ש תועבת ה' כל גבה לב : ולבלתי סור ,
 שב על וקרא בו למען ילמד :

יח (א) חלק , בכזיה , במה שללו ישראל בהכנסם לארץ , ובמה שישללו אחרי כן :
 ונחלה , בארן (ספרי) : אשי ה' ונחלתו , אשי ה' קדשי מקדש , ונחלתו או קדשי
 הנביל